

הלכות שבת סימן שעח שעט שפ

ביאורים ומוספים

[שו"ע ס"ה]

אף-על-פי שרבים דוקים בחיצונית⁽¹⁾.

גמור, ימצאו דברי רבנן כחובא ואיטלולא, ולא ניתן פה לצדוקים לרדות. ואף שמצינו שאומרים בעירובין 'ותרתי רסתרי' [ראה בשו"ע לקמן סי' שעג ס"ג], היינו דוקא בדבר שאינו ניכר כל כך, אבל לא בדבר הניכר כמו כאן.

סימן שפ דיני ביטול רשות

[שו"ע ס"א]

מה תקנתם, יבטל להם רשותו⁽¹⁾.

(1) ובתוספתא (עירובין פ"ה ה"י) שנינו, שמצוה על אדם לבטל רשותו, ואם היה אדם גדול הרשות בידו, וביאר הערוך השלחן (ס"ז) שאם הוא אדם גדול ולא נאה לו לבטל להב רשותו, יבטלו הם את רשותו לו. ומה שמצינו בגמרא (עירובין סח, א) שרבא ביטל רשותו, יש לומר שישב היו צריכים לכך מפני תינוק שהוצרך המין למילה, כמביאר שם.

[משנ"ב ס"ק ג]

שמשלק עצמו מרשותו⁽²⁾.

(2) בגדר ביטול רשות כתב הרמב"ן (פסחים ב, א), שבביטול אינו מפקיר את ביתו, אלא שלאותו יום עוקר דעתו מלדור עם השותפים, כדי שיהיו הב כמי שדורים לבדם. ומשמעות דבריו שאין ענינו של ביטול אלא שקובע בדעתו שדוריו במקום אינם בתורת קבע [ובלשון הגמרא (עירובין סט, ב) שהמבטל הוא אורח כלפי מי שביטל עבורו]. ובמג"א (ס"ק ד) משמע, שהמבטל ביתו ודעתו לעכב בעד שכניו מלהכנס לביתו אין זה ביטול, ואין אומרים שהביטול הוא חלות ביטול גרידא. שביאר מדוע יש שמבטל רק את הצירו ואינו רוצה לבטל את ביתו, וכתב שעושה כן בכדי שלא להרבות עליו נכנסים ויוצאים, ומשמע מדבריו שאם ביטל את ביתו אינו יכול לעכב עליהם מלהכנס.

[ביה"ל ד"ה אף]

ואף-על-יב דאָסער למקצת שבת⁽³⁾.

(3) החזו"א (א"ח סי' פח ס"ק ה) ביאר, שאין דין 'שבת שנאסרה נאסרה', ומה שאמרו בגמרא (עירובין ע, ב) 'כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת' חוץ ממבטל רשותו, היינו רק לענין שאי אפשר לערב עירובי חצרות באמצע השבת, ושאי אפשר לבטל רשות בשבת [ברשות שבאה לו בשבת]. ומה שאמרו שם 'חוץ ממבטל רשותו', היינו שסתם ביטול מועיל אפילו נעשה באמצע השבת. והוכיח דבריו מדברי הגמרא (שם ב, א), שמחיצות הנעשות בשבת מתירות לטלטל ואין אומרים 'שבת שנאסרה נאסרה' [וראה בביה"ל לעיל סי' שעא ס"ד ד"ה כל זמן, ובמה שכתבנו שם, שיש חולקים על כך].

(13) כך פירשו הרי"ף (עירובין בג, ב בדפי הרי"ף) והרא"ש (שם פ"ו סי' כא) את מחלוקת רב אדא ושמואל בגמרא (שם עה, ב) שמדובר בשלש חצרות זו לפניו מזו ובכל חצר גר יחיד, שלדעת רב אדא כיון שרבים עוברים בחציצה [שכל שלושה שלא עירבו הב רבים], הריהם אוכרים זה על זה, ולדעת שמואל אינם נחשבים לרבים, כיון שכל אחת מותרת במקומה יש לה רק דריסת רגל בחציצה, ופסק השו"ע בשמואל.

סימן שעט

דיני חצרות וקתים ביניהם

[משנ"ב ס"ק ג]

חשוב לו כבית-שער⁽¹⁾.

(1) בטעם הדבר כתב רש"י (עירובין עו, א ד"ה נעשה), שכל אחד מהבתים החיצוניים נעשה בית שער לחצר הסמוכה לו. וביאר המהרש"א (שם) שהיה אפשר לפרש שנעשו בית שער לבית האמצעי ויחשב בית שער למי שסובר לעיל שם (עה, ב) שבית שער של יחיד נחשב לבית שער, אמנם לפי האמת אינו נחשב בית שער לאמצעי, כיון שמדובר שלכל בית יש יציאה נפרדת, ונחשב לבני החצר בית שער מחמת הרגל העירוב. שמכאן העירוב שבאמצעות צריכים הב לעבור דרך הבית הסמוך להם.

[משנ"ב שם]

דנעשו כלם כבית-שער לאותה חצר⁽²⁾.

(2) והיינו כשאין להם דרך אחרת לעבור מחצר לחצר וולת דרך שלושה בתים אלו, אבל אם יש להם דרך אחרת, כתב הערוך השלחן (ס"ג) שאין הבתים נחשבים לבית שער, וגם הב צריכים ליתן פת.

[שו"ע ס"ב]

שכל אחד הניח ערוב כבית-שער של חצר אחרת⁽³⁾.

(3) טעם דין זה נתבאר בגמרא (עירובין עו, א), שיש לאסור את הטלטול בחצרות ממה נפער, משום שאם נדון את שני הבתים כבית שער, הרי אי אפשר להניח עירוב בבית שער [וכמו ששינונו שם (פה, ב) הנוהן את עירובו בבית שער אבסדרה ומרפסת אינו עירוב, וכן פסק הערוך לעיל סי' עשו ס"ג], ואם נדון איתם כבית נמצא שיש בית שאינו מעורב המפסיק בין כל חצר למקום העירוב שלה ואי אפשר לומר שלכל אחד נחשב את הבית הסמוך לחצירו כבית שער ואת הבית האחר לבית גמור, משום שזה 'ותרתי רסתרי' וכמו שפירש רש"י שם (ד"ה לא מינברא), שאם כל בית יחשב כלפי חצר אחת כבית שער וכלפי החצר האחרת כבית

באר הגולה רמז

ל שם
וכסמאל, הוי"ף
והואיש והמקום
בפרק ה טהכות
זכרון

הלכות שבת סימן שעה שעה שם

(יה) או שנים בחיצונה וערב, (יט) אין תיחיד שפנימית אוסר על החיצונה: הגה והיא הדין (כ) רבים שהם כחיה, ואין צריכין לערב, דרך שנתכאר לעיל סימן שעה (חגגה פרק ד): ה לשלש חצרות זו לפנים מזו ותיחיד בכל אחת, אף-על-פי שרבים דורסים בחיצונה (י) אינם אוסרים, שכל אחת מתרת במקומה, ואם היו שנים בפנימית ולא ערב, הרי הם אוסרים על התיחידים שבאמצעות ושבחיצונה. זה הפלל, רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, ורגל המתרת אינה אוסרת שלא במקומה:

שעט דיני חצרות ובתים ביניהם, ובו ב' סעיפים:

א גמרא ערוכין ע"ה
ב שם כ"ו פטא
(נפסקא)

א *שהי חצרות ושלשה בתים ביניהם (א) פתחים זה לזה ורוצים לערב יחד, חצר זה בא דרך בית שאצלו ונתן ערובו (ב) בבית שבאמצע וכן עושה השניה, (ב) ומתרים בשלשון, שכל בית שאצלו חצר (ג) חשוב לו כבית-שער ואין צריך לתן פת, והאמצעי הוא בית שמניחין בו ערוב (ד) ואין צריך לתן פת: ב *שהי חצרות ושני בתים ביניהם ולא ערבו יחד אלא כל אחת לעצמה, ובא בן חצר זה דרך בית שאצלו והניח ערובו בבית שאצלו השני, וכן עשה השני, שגם הוא הניח ערובו בבית הסמוך לחצר האחרת, לא קני ערוב, שכל אחד הניח ערוב בבית-שער של חצר אחרת:

שם דיני בטול רשות, ובו ד' סעיפים:

א ט"קנה ערוכין ט"ט
ב שם ובסוף פרק ב
ג ברוחא שם ד' שם
במשנה ובבית הלל

א *אחד מבני החצר (א) ששכח ולא ערב עם האחרים, (ב) אוסר עליהם, מה שתקנתם, ובטל להם רשותו, שיאמר 'רשותי מבטלת לכם או קנויה לכם', (ג) ואין צריך לקנות בקנין-סודר, ויכול לבטל *אף

שערי השוכה

וע"ש, יג"ב מית סימן לט כתב ג"כ שדבר זה ששם החר"ב רוב ישראל שחידים חזק לחומה ובקרים שבתוך החומה באים לבהכ"ז וקצתם יש להם מקומות כבהכ"ז בקנין או בשכירות ואין פ"ה פה לאסור שהרי יש להם מקום לעאת וקב"א, ואף בסיון דלא סלקו עצמם שדבר באים עשבת, מ"ט לא אכפח לך, דדריסת רגל אינו מוסר כב"ט דמג"א, אף בקבו מהני עדים לטוק, אף ברובל האסורה במקומה יש להגל לפי ב"ט

באור הלכה

במשנה ברוכה, והנה הט"ז ממקום על דברי הבית-יוסף, ונעשו דבין שש: גמא בספר הלשון שיוציא כלי עם שופכין לשם, והביא ראיה לזה מדברי רב ספדי, ורבים מהאחרונים דחי ראיהו ונתקפת-שבת וקרי-שולח ואלה רבה ועצ"א-למג, דהרב הסגור לא קאי רק ארשא דדברי הרמב"ם ולא אפי"א, וכלאו כ"י פשה ראשונים פתחו פרש"י דמ"ר בחצר שהיא פחותה מארבע אמות: הרשב"א והרמב"א והאור נרע, וע"ז עוד בעצ"א-למג דהוא הדין בימות הקטנים שאין צריכין לעוקא, וכ"ל בסיון שני, אפילו בפחותה מארבע אמות יתה הדין דשניהם מותרים:

* אף משתחשך, עין במשנה ברוכה, ואפי"ל דבאסר למקצת שבת, מכל מקום עתה בטול, דכאיתא בבב"א ע"ז עמוד ב' הלענין בטול רשות לא

באר היטב

(ב) בבית, והחופות דף ע"ו כתבו האפלו נתנו הרוב באחד מבתי הסמוכים לחצרו או באחד מבתי החצר, אלו הגי' בתים אין צריכין לתן ערוב, דנעשו כלם בית-שער לאוסה חצר המולכת ערוב דרך עליהם לחצר אחרת, כ"א:

משנה ברוכה

אחד מבני חצרה ולא נתן חלק בערוב: ד' (יח) או שנים בחיצונה וערב, הניח אותם השנים לכו, אבל לא עם הפנימית, ואשמועינן בזה, דלא הימא דמורעין משוב (ז) עיסקי' שיש שנים בפנימית כמו בחיצונה ונבוא להתיר גם בזה, והתם בנדאי אסור מדעא, דהוי רגל האסורה במקומה: (יט) אין תיחיד שפנימית וכו', רוצה לומר, אף שלא ערבו יחד, דרגל המתרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה: (כ) רבים שהם כחיה, הניחו שניו בפנימית האב עם בניו שמקבלים ממנו פרס, וכל כיוצא בהם, עין שם בסיון שעה:

א (א) פתחים זה לזה, והם גס"פ פתחים לחצרות שאצלו, וקא משמע לך, דאף-על-גב דבעלמא אם בית אחד אינו נתן חלק בערוב, הוא בעצמו אסור לטלטל וגם אוסר על בני החצר, הקא נציר ששום אחד מהשלשה לא יתנו חלק בערוב ואפלו הכי מותרים הכל לטלטל, כגון אם יתנו בעלי שתי החצרות את ערובן בבית האמצעי, ומשעם שפסוקים: (ב) ומתרים בשלשון, רוצה לומר, שהם מותרים לטלטל באותן הפתחים והבתים בהן אף-על-פי שלא נתנו חלק בערוב: (ג) חשוב לו כבית-שער, אחר ששני החצר (ב) מוליכין ערובן דרך גלה לאמצעות, ויש שכתבו, (ז) דהוא הדין אם נתנו שניהם הערוב באחד מקצתם הסמוכים לחצרות או באחד משאר בתים שבשתי החצרות, אלו השלשה בתים אין צריכין לתן ערוב, דנעשו כלם בית-שער לאוסה חצרה: (ז) ביון שעוברים דרך עליהם להניח הערוב בה: (ד) ואין צריך לתן פת, כמבאר בסיון שש סעיף ג:

א (א) ששכח ולא ערב, נקט 'ששכח', לאשמועינן דאפלי בכהאי פוגא אוסר פשלא בטל, אבל הוא הדין (ב) דאפלו פשהיוד ולא ערב מהני בטול: (ב) אוסר עליהם, לטלטל מבתיהם לחצר: (ג) ואין צריך לקנות בקנין-סודר, דהוא רק (ז) סלוק רשותא בעלמא, שמסלק עצמו מרשותו:

שער הציץ

(ז) חוספות: (ב) ואפלו אם כל ימות החל אין להם רשות לעבר דרך הבתים, אפלו הכי כיון שהניחו את הערוב בבית האמצעי על-הדרך נמצא הבתים משמשי הצדדין לעבר דרך עליהן בשבת פשיטא לאלל הערוב, וע"ז בפרי"מגדים: (ז) מגדארתם בשם החופות: (א) זה השעם על צייר השני, וכציוו הראשון שהניחו הערוב בבית הסמוך לעצרה, השעם, דאוסן שני בתים בטורים מכני שהם בית-שער לאותו בית, והבית שמנה בו הערוב כטור גס"פ, כמו שכתוב בשלחן-ערוך: (ב) דהא בטול מהני אף מקצת יום, ויש לו ענין שהיה לערב: (ב) חוספת-שבת:

